

Sygn. akt **III AUa 1223/18**

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 5 lutego 2019 r.

Sąd Apelacyjny w Poznaniu III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący: SSA Marta Sawińska (spr.)

Sędziowie: SSA Katarzyna Schönhof-Wilkans

del. SSO Renata Pohl

Protokolant: st.sekr.sąd. Emilia Wielgus

po rozpoznaniu w dniu 5 lutego 2019 r. w Poznaniu

sprawy **G. B.**

przeciwko **Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w P.**

o rentę socjalną

na skutek apelacji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w P.

od wyroku Sądu Okręgowego w Poznaniu

z dnia 3 lipca 2018 r. sygn. akt VIII U 1600/16

1. oddala apelację;
2. zasądza od pozwanego Zakładu Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w P. na rzecz r.pr. M. I. kwotę 120 zł tytułem kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu w instancji odwoławczej.

del. SSO Renata Pohl	SSA Marta Sawińska	SSA Katarzyna Schönhof-Wilkans
----------------------	--------------------	--------------------------------

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 25 lipca 2016 r. roku znak (...) - (...) - (...), Zakład Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w P., na podstawie ustawy z dnia 27 czerwca 2003 r. o rencie socjalnej (Dz. U. Nr 135 poz. 1268 ze zm.) po rozpatrzeniu wniosku z dnia 14 czerwca 2016 r., odmówił G. B. prawa do renty socjalnej, albowiem Lekarz Orzecznik ZUS – orzeczeniem z dnia 6 lipca 2017 r. - nie uznał wnioskodawczyni za całkowicie niezdolną do pracy.

Odwołanie od powyższej decyzji wniosła w terminie i formie prawem przewidzianymi G. B. domagając się jej zmiany i przywrócenia prawa do renty socjalnej.

W odpowiedzi na odwołanie organ rentowy przytoczył argumentację prawną i faktyczną zaprezentowaną w zaskarżonej decyzji oraz wniósł o oddalenie odwołania.

Sąd Okręgowy w Poznaniu, VIII Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych, wyrokiem z dnia 3 lipca 2018 r. wydanym w sprawie VIII U 1600/16:

1. zmienił zaskarżoną decyzję w ten sposób, że przyznał odwołującej G. B. prawo do renty socjalnej na okres od dnia 8 lipca 2016 r. do dnia 31 lipca 2021 r.;
2. zasądził od Skarbu Państwa na rzecz radcy prawnego M. I. zwrot kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej odwołującej z urzędu w kwocie 360 zł plus VAT.

Powyższe orzeczenie zapadło w oparciu o następujące ustalenia faktyczne i rozważania prawne:

G. B. urodziła się w dniu (...).

Odwołująca posiada wykształcenie podstawowe, ostatnio pracowała jako sprzątaczką, a obecnie nie pracuje.

Na podstawie wyroku Sądu Rejonowego z dnia 7 marca 2006 roku, po rozpoznaniu odwołania G. B. od orzeczenia Wojewódzkiego Zespołu do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności z dnia 29 września 2005 roku, odwołująca została zaliczona do osób niepełnosprawnych w stopniu umiarkowanym na stałe, przy czym zaznaczono, iż niepełnosprawność datuje się przed 16 rokiem życia, a umiarkowany stopień niepełnosprawności od dnia 6 czerwca 2005 roku z przyczyn okulistycznych.

W dniu 19 maja 2006 roku odwołująca złożyła w Zakładzie Ubezpieczeń Społecznych wnioski o ustalenie prawa do renty socjalnej.

Orzeczeniem Komisji Lekarskiej ZUS z dnia 18 lipca 2006 roku G. B. nie została uznana za całkowicie niezdolną do pracy z powodu naruszenia sprawności organizmu przed 18 rokiem życia tj. przed dniem (...)roku.

Na mocy decyzji z dnia 25 lipca 2006 roku organ rentowy odmówił ubezpieczonej prawa do renty socjalnej, powołując się w tym zakresie na powyższe orzeczenie Komisji Lekarskiej ZUS.

Od powyższej decyzji z dnia 25 lipca 2006 roku G. B. wniosła odwołanie, które postanowieniem Sądu Okręgowego z dnia 24 maja 2007 roku zostało odrzucone z uwagi na nadmierne przekroczenie terminu do złożenia odwołania.

Kolejny wniosek o przyznanie prawa do renty socjalnej odwołująca wniosła w dniu 30 lipca 2007 roku, przedkładając zaświadczenie o stanie zdrowia z dnia 25 lipca 2007 roku, które w ocenie Lekarza Orzecznika ZUS nie stanowiło nowej okoliczności w sprawie.

W związku z powyższym decyzją z dnia 9 sierpnia 2007 roku pozwany organ rentowy odmówił G. B. prawa do wznowienia postępowania w sprawie renty socjalnej.

Powyższą decyzję odwołująca zaskarżyła do tut. Sądu.

Wyrokiem z dnia 27 maja 2008 r. sygn. akt VIII U 3053/07 Sąd Okręgowy w Poznaniu oddalił odwołanie. Sąd wydając powyższe rozstrzygnięcie oparł się na opinii biegłych lekarzy sądowych: neurologa, ortopedy, okulisty, diabetologa, kardiologa, pulmonologa oraz internisty, którzy rozpoznali u odwołującej:

- 1) niewielkiego stopnia niedowład spastyczny lewostronny po przebytych w 2005 roku udarze niedokrwiennym mózgu,
- 2) otyłość,
- 3) zespół bólowy kręgosłupa na tle zmian zwyrodnieniowo – dyskopatycznych,
- 4) nadciśnienie tętnicze umiarkowane do ciężkiego,

- 5) cechy powikłań narządowych – przebyty udar (...),
- 6) przewlekłą obturacyjną chorobę płuc lub astmę oskrzelową przewlekłą – postać łagodną, stabilną i wydolną oddechowo,
- 7) przewlekłe przerostowe zapalenie krtani w wywiadzie,
- 8) kamicę nerkową w wywiadzie,
- 9) praktyczną ślepotę obu oczu, kępiki żółte powiek górnych i dolnych obu oczu oraz zaćmę obu oczu,
- 10) cukrzycę typu II – doustnie skojarzoną z otyłością.

W ocenie neurologicznej brak było podstaw do rozpoznania choroby strictly neurologicznej przed 18 rokiem życia tj. przed dniem (...) roku. Odwołująca bowiem leczy się neurologicznie od 1995 roku z powodu zespołu bólowego kręgosłupa i niedostateczności krążenia mózgowego, natomiast w 2005 roku przebyła udar niedokrwienny mózgu z utrzymującym się niedowładem połowicznym spastycznym lewostronnym.

W opinii biegłego kardiologa natomiast brak jest dokumentacji z zakresu kardiologii dołączonej do wniosku odwołującej z dnia 30 lipca 2007 roku nie wziętej pod uwagę przez ZUS przy wydawaniu decyzji z dnia 25 lipca 2006 roku. Ponadto w ocenie kardiologicznej u odwołującej nie istnieje całkowita niezdolność do pracy z powodu naruszenia sprawności organizmu, które powstało przed ukończeniem 18 roku życia, w trakcie nauki w szkole lub w szkole wyższej – przed ukończeniem 25 roku życia albo w trakcie studiów doktoranckich lub aspirantury wojskowej.

W ocenie pulmonologicznej również stwierdzono brak podstaw do rozpoznania schorzenia oddechowego przed dniem (...) roku. Na podstawie przeprowadzonego badania oraz po analizie całości akt biegły pulmonolog w ogóle nie znalazł podstaw do rozpoznania schorzenia układu oddechowego istotnego pod względem orzeczniczym. W ocenie zatem biegłego z zakresu pulmonologii brak jest podstaw do orzeczenia jakiegokolwiek niezdolności do pracy, co znaczy, że odwołująca jest zdolna do pracy zgodnie z posiadanymi kwalifikacjami. Ponadto biegły podał, iż brak jest dokumentacji pulmonologicznej dołączonej do wniosku ubezpieczonej z dnia 30 lipca 2007 roku nie wziętej pod uwagę przez ZUS przy wydawaniu decyzji z dnia 25 lipca 2006 roku. Konkludując biegły wskazał, iż nie ma u odwołującej stanu całkowitej niezdolności do pracy z powodu naruszenia sprawności organizmu, który powstał przed ukończeniem 18 roku życia, w trakcie nauki w szkole lub w szkole wyższej – przed ukończeniem 25 roku życia albo w trakcie studiów doktoranckich lub aspirantury wojskowej.

W opinii biegłej diabetolog cukrzyca występująca u odwołującej w aktualnym stadium zawansowania nie jest przyczyną powstania niezdolności do pracy u odwołującej w jakimkolwiek stopniu. Biegła wskazała, iż choroba cukrzycowa przebiega łagodnie, odwołująca poddaje się leczeniu za pomocą monoterapii, nie odnotowano również wystąpienia wysokiej hiperglikemii czy głębokich hipoglikemii zaburzających funkcjonowanie organizmu odwołującej w sposób istotny orzeczniczco. Dodatkowo biegła z dziedziny diabetologii podała, iż cukrzycę rozpoznano u odwołującej 3 lata temu i brak jest dokumentacji potwierdzającej wcześniejsze jej występowanie, tym bardziej przed 18 rokiem życia.

W badaniu ortopedycznym stwierdzono u odwołującej zespół bólowy kręgosłupa bez istotnego funkcjonalnie ograniczenia ruchomości przy zachowanej poprawnej gibkości, przy ujemnych objawach korzeniowych ubytkowych i rozciągowych, bolesne ruchy stawu kolanowego lewego, chondropatię rzepek, poszerzone obrisy obu rąk, które nie naruszają funkcji kończyn górnych i dolnych. W rtg widoczne były wczesne zmiany dyskopatycznie – zwyrodnieniowe w postaci: zwężenia przestrzeni międzykręgowych, sklerotyzacji płytek granicznych, osteofitów krawędzi trzonów. Ponadto w badaniu ortopedycznym nie stwierdzono istotnych funkcjonalnie zaników mięśniowych, przykurczów stawowych i zniekształceń kończyn. W opinii biegłego ortopedy obecny stan narządu ruchu u odwołującej nie narusza w sposób istotny sprawności motorycznej organizmu, wymaga okresowej kontroli lekarskiej i systematycznej, intensywnej farmakoterapii i fizykoterapii zaostrzeń zespołu bólowego kręgosłupa i stawów w ramach (...),

kształtowania zachowań prozdrowotnych, okresowo noszenia aparatu stabilizującego kolano lewe, lecz nie powoduje częściowej ani całkowitej niezdolności do pracy zarobkowej zgodnie z kwalifikacjami. Zdaniem biegłego ortopedy wcześniej choroby narządu ruchu nie były bezpośrednią przyczyną orzekania niezdolności do pracy, a istniejące schorzenia narządu ruchu nie osiągnęły takiego stopnia zaawansowania klinicznego, który powodowałby częściową lub całkowitą niezdolność do pracy. Biegły ortopeda wskazał, że odwołująca nie wymagała intensyfikacji leczenia zachowawczego, ani też podjęcia leczenia operacyjnego chorób narządu ruchu.

Na podstawie wywiadu i badania przedmiotowego oraz dokumentacji medycznej biegła okulistka stwierdziła, że z przyczyn okulistycznych odwołująca aktualnie jest osobą całkowicie niezdolną do pracy, ale niezdolność ta nie powstała przed 18 rokiem życia, ani w trakcie nauki – przed ukończeniem 25 roku życia, ani w trakcie studiów doktoranckich. Biegła okulistka wyjaśniła, iż owszem odwołująca była niepełnosprawna przed ukończeniem 18 roku życia z powodu dużego wrodzonego niedowidzenia oka lewego, jednakże stan nie powodował wtedy całkowitej niezdolności do pracy. Nadto biegła podała, iż do wniosku z dnia 30 lipca 2007 roku odwołująca nie dołączyła dokumentacji medycznej, z której wynikałyby okoliczności dotyczące zdrowia odwołującej istniejące tuż przed datą 25 lipca 2006 roku, a nie wzięte pod uwagę przez organ rentowy przy wydawaniu decyzji z dnia 25 lipca 2006 roku.

W uzupełniającej opinii pisemnej z dnia 11 marca 2008 roku biegła okulistka wyjaśniła, iż całkowitą niezdolność do pracy odwołującej można uznać dopiero od dnia badania sądowego tj. od dnia 3 października 2007 roku, albowiem odwołująca nie przedłożyła żadnej dokumentacji okulistycznej, z której wynikałoby pogorszenie wzroku w stosunku do wyroku Sądu Rejonowego z dnia 7 marca 2006 roku zaliczającego odwołującą do osób z umiarkowanym stopniem niepełnosprawności z przyczyn okulistycznych od dnia 6 czerwca 2005 roku. Ponadto biegła wyjaśniła, że w dokumentacji ZUS również brak jest informacji o funkcji narządu wzroku w tym okresie. Dopiero badanie biegłej wykazało pogorszenie stanu okulistycznego w stosunku do badań wcześniejszych skutkujące całkowitą niezdolnością do pracy. Biegła z zakresu okulistyki podała również, że wobec możliwości częściowej poprawy wzroku oka prawego po usunięciu zaćmy całkowitą niezdolność do pracy ma charakter okresowy – od daty badania na okres 2 lat.

Biegły lekarz sądowy specjalista internista stwierdził, że całościowo obrazu klinicznego odwołującej z pominięciem narządu wzroku nie skutkuje obecnie ani też nie skutkował nigdy wcześniej częściową ani całkowitą niezdolnością do pracy zarobkowej. Zdaniem biegłego internisty rozpoznawane schorzenia narządów wewnętrznych mieszczą się poniżej poziomu kwalifikacji orzeczniczej.

W świetle opinii łącznej z dnia 31 marca 2008 roku powołanych przez Sąd biegłych z zakresu ortopedii, neurologii, diabetologii, okulistyki, kardiologii, pulmonologii oraz specjalisty internisty oraz po uwzględnieniu przez biegłych opinii uzupełniającej biegłej okulistki z dnia 11 marca 2008 roku odwołująca G. B. pozostaje osobą całkowicie niezdolną do pracy od dnia 3 października 2007 roku na okres dwóch lat tj. do dnia 2 października 2009 roku z przyczyn okulistycznych. Biegli zgodnie i łącznie uznali, iż dostępna dokumentacja nie wskazuje jednak na wystąpienie niezdolności do pracy przed 18 rokiem życia.

Odwołująca zaskarżyła powyższe orzeczenie.

Wyrokiem z dnia 18 grudnia 2008 r. sygn. akt III AUa 709/08 Sąd Apelacyjny w Poznaniu zmienił wyrok Sądu Okręgowego w Poznaniu z dnia 27 maja 2008 r. sygn. akt VIII U 3053/07 i poprzedzającą go decyzję i przyznał odwołującej G. B. prawo do renty socjalnej od dnia 3 października 2007 r. do dnia 2 października 2009 r. W uzasadnieniu Sąd ten wskazał, że odwołująca spełnia wszystkie wymagania uprawniające do uzyskania renty socjalnej. W ocenie Sądu Apelacyjnego, nie można podzielić poglądu Sądu Okręgowego, że całkowita niezdolność do pracy musiała istnieć u odwołującej przed 18 r. życia. Sąd ten powołując się na orzecznictwo Sądu Najwyższego wskazał bowiem, że przed 18 r. życia konieczne jest wystąpienie naruszenia sprawności, które powoduje całkowitą niezdolność do pracy. Ta zaś przesłanka została spełniona przez odwołującą. Zdaniem Sądu, wskazuje na to wyrok Sądu Rejonowego z dnia 7 marca 2006 r., który stwierdza, że niepełnosprawność datuje się przed 16 rokiem życia. Niewątpliwie pojęcie „niepełnosprawności” odpowiada terminowi „naruszenia sprawności organizmu” o którym mowa w art. 4 ust. 1 ustawy o rencie socjalnej. Nadto Sąd ten wskazał, że niepełnosprawność odwołującej została

również potwierdzona dowodem z opinii biegłej sądowej z dziedziny okulistyki. Biegła ta wskazała, że odwołująca była niepełnosprawna z powodu dużego wrodzonego niedowidzenia oka lewego natomiast całkowita niezdolność do pracy powstała od 3 października 2007 r. na okres 2 lat.

Następnie prawo do renty socjalnej było przyznawane odwołującej przez organ rentowy na kolejne okresy.

Po raz ostatni prawo do renty socjalnej zostało przyznane odwołującej decyzją z dnia 18 grudnia 2013 r. i to do dnia 7 lipca 2016 r. w oparciu o orzeczenie Lekarza Orzecznika ZUS z dnia 2 grudnia 2013 r. który rozpoznał u odwołującej: praktyczną ślepotę oka lewego z bezsoczewkowością oka prawego i ograniczeniem pola widzenia obu oczu; nadciśnienie tętnicze krwi; cukrzycę; zmiany zwyrodnieniowe kręgosłupa i stawu kolanowego lewego z ograniczeniem sprawności ruchowej; otyłość; naczyniopochodne uszkodzenie o.u.n. w wywiadzie (2005 r.).

W dniu 14 czerwca 2016 r. odwołująca złożyła wniosek o ponowne ustalenie prawa do renty socjalnej.

Lekarz Orzecznik ZUS rozpoznał u odwołującej: praktyczną ślepotę oka lewego z bezsoczewkowością oka prawego i ograniczeniem pola widzenia obu oczu; nadciśnienie tętnicze krwi; cukrzycę (...); zmiany zwyrodnieniowe kręgosłupa i stawu kolanowego lewego z ograniczeniem sprawności ruchowej; otyłość; stan po udarze mózgu.

W opinii z dnia 6 grudnia 2016 r. powołani w niniejszej sprawie biegli lekarze sądowi: kardiolog, okulista, neurolog i ortopeda rozpoznali u odwołującej:

- 1) chorobę nadciśnieniową (...),
- 2) niewielkiego stopnia niedowład spastyczny połowiczny lewostronny po przebytych w 2005 r. epizodzie niedokrwiennym mózgu,
- 3) naczyniopochodne bóle i zawroty głowy,
- 4) zmiany zwyrodnieniowo-dyskopatyczne kręgosłupa lędźwiowego - w wywiadzie okresowo korzeniowe - z zespołem bólowym i radikulopatią lędźwiową,
- 5) koślawość lewego stawu kolanowego z jego niestabilnością; koślawość paluchów; początkowe zmiany zwyrodnieniowe w stawach biodrowych,
- 6) zez zbieżny oka lewego z niedowidzeniem,
- 7) nadwzroczność z astygmatyzmem obu oczu.

W ocenie kardiologicznej odwołująca nie jest całkowicie ani częściowo niezdolna do pracy.

Biegła lekarz sądowy okulista wskazała natomiast, że odwołująca z zezem i niedowidzeniem oka lewego oraz ograniczeniem pól widzenia obu oczu jest całkowicie niezdolna do pracy. Całkowita niezdolność do pracy nie powstała w związku z naruszeniem sprawności organizmu przed ukończeniem 18 roku życia. Całkowita niezdolność do pracy jest spowodowana znacznymi ubytkami w polu widzenia, które są skutkiem zmian niedokrwiennych centralnego układu nerwowego.

Biegli lekarze sądowi z dziedziny neurologii i ortopedii wskazali, że odwołującą z powodu schorzeń i dolegliwości ze strony narządu ruchu i układu nerwowego zaliczyć należy na stałe do osób częściowo niezdolnych do pracy, z zaznaczeniem że niezdolność ta powstała wiele lat po zakończeniu przez nią nauki (ukończyła tylko szkołę podstawową) i po ukończeniu 18 r. życia, nie jest to zresztą całkowita niezdolność do pracy. Za orzeczeniem częściowej niezdolności do pracy przemawia: utrzymujący się niewielki niedowład połowiczny lewostronny spastyczny, istotnego stopnia ograniczenie funkcji lędźwiowego odcinka kręgosłupa, koślawość lewego stawu kolanowego z jego

niestabilnością, kliniczne cechy początkowych zmian zwyrodnieniowych w stawach biodrowych, upośledzenie chodu z zaznaczonym utykaniem na lewą kończynę dolną.

W opinii z dnia 2 marca 2007 r. biegła lekarz sądowy diabetolog rozpoznała u odwołującej: cukrzycę (...) – leczoną metodą terapii skojarzonej (insulina oraz doustny lek p – cukrzycowy). Jednocześnie biegła ta wskazała, że odwołująca w zakresie cukrzycy nie jest całkowicie niezdolna do pracy. Cukrzyca wyrównana jest przy użyciu metody terapii skojarzonej. Nie stwierdza się cech zaawansowanych przewlekłych powikłań cukrzycy.

W opinii łącznej uzupełniającej z dnia 2 marca 2017 r. biegli lekarze sądowi: ortopeda, neurolog, kardiolog, diabetolog, okulista stwierdzili, że odwołująca nie jest osobą całkowicie niezdolną do pracy z początkiem teźże całkowitej niezdolności do pracy przed ukończeniem 18 roku życia lub w trakcie nauki.

Na rozprawie w dniu 6 czerwca 2017 r. Sąd zobowiązał biegłych by w opiniach uzupełniających odnieśli się do stanu zdrowia odwołującej dokonanej przez biegłych w sprawie VIII U 3053/07, gdzie na podstawie opinii biegłych przyznano odwołującej prawo do renty socjalnej. (k. 69 akt sprawy).

W opinii uzupełniającej z dnia 28 sierpnia 2017 r. biegła lekarz sądowy okulista (w osobie B. Ł.) wskazała, że zapoznała się z opinią biegłej okulistki dr B. B. wydaną do sprawy sygn. VIII.U 3053/07 z dnia 3.10.2007r i jej uzupełnieniem z dnia 11.03.2008r. W ocenie biegłej dr B. B. odwołująca nie była całkowicie niezdolną do pracy przed 18 rokiem życia. Była niepełnosprawna z powodu wrodzonego niedowidzenia oka lewego, stan ten jednak nie powodował wtedy całkowitej utraty zdolności do pracy. Biegła jednocześnie stwierdziła w przeprowadzonym przez siebie badaniu u odwołującej pogorszenie widzenia okiem prawym do poziomu praktycznej ślepoty (Vis=ruchy ręki przed okiem) z powodu zaćmy. Z tej przyczyny biegła orzekła, że odwołująca jest całkowicie niezdolna do pracy od daty 3.10.2007r na okres 2 lat. Biegła lekarz sądowy B. Ł. wskazała, iż badała odwołującą w dniu 26.09.2016r. W tym badaniu biegła rozpoznała także zez i niedowidzenie oka lewego od dzieciństwa. Biegła także nie stwierdziła, aby odwołująca była całkowicie niezdolna do pracy przed 18 rokiem życia. W badaniu przedmiotowym biegła nie stwierdziła zaawansowanej zaćmy, jedynie początkowe zmiany w postaci opalizacji soczewek. Odwołująca miała dość dobrą ostrość wzroku oka prawego (Vis=0,6 w korekcji) oraz znacznie obniżoną oka lewego (Vis=0,1 w korekcji). Badanie perymetryczne z dnia 3 1.03.2014r wykazało natomiast znaczne ograniczenie pola widzenia oka prawego i lewego. Upośledzenie pola widzenia jest spowodowane zmianami niedokrwiennymi centralnego układu nerwowego po udarze niedokrwiennym mózgu. W opinii biegłej odwołująca jest całkowicie niezdolna do pracy z powodu pogorszenia stanu narządu wzroku w postaci ograniczenia pól widzenia, od marca 2014 r. Zdaniem biegłej lekarz sądowej B. Ł., niezrozumiałe jest dlaczego w dacie badania przez biegłą dr B. B. u odwołującej stwierdzano praktyczną ślepotę oka prawego, co stanowiło podstawę do orzeczenia całkowitej niezdolności do pracy, skoro w dokumentacji leczenia z poradni L. - (...) z czerwca 2016r ostrość wzroku tego oka wynosiła (...), a w badaniu przeprowadzonym przez biegłą we wrześniu 2016r wynosiła (...).

Z kolei biegły ortopeda po zapoznaniu się z aktami sądowymi dotyczącymi postępowaniu sądowego o sygn. akt VIII.U 3053/07 stwierdził, że badający wówczas odwołującą ortopeda nie znalazł podstaw do orzekania nawet częściowej niezdolności do pracy odwołującej przed ukończeniem 18 roku życia, t.j. przed dniem (...) r., gdyż powstała w okresie wcześniejszym koślawość kolana lewego nie skutkuje niezdolnością do pracy zarówno częściową jak i całkowitą, a schorzenia kręgosłupa odwołującej powstały i rozwinęły się w okresie zdecydowanie późniejszym, wiele lat po ukończeniu 18 roku życia, i również nie skutkują długotrwałą niezdolnością do pracy w jakimkolwiek stopniu.

Biegły neurolog po zapoznaniu się z aktami sprawy VIII.U 3053/07 także stwierdził, że badający wówczas neurolog nie znalazł podstaw do orzekania długotrwałej niezdolności do pracy odwołującej, zarówno częściowej jak i całkowitej przed ukończeniem 18 roku życia, a niezdolność do pracy z przyczyn neurologicznych powstała u niej dopiero od 2005 r., po przebytych udarze niedokrwiennym mózgu; biegły neurolog podkreślił również, że z powodu dolegliwości kręgosłupowych odwołująca zaczęła się leczyć w 1995 r., a więc we wieku (...) lat.

Tak więc z neurologicznego i ortopedycznego punktu widzenia zarówno ocena stanu narządu ruchu jak i układu nerwowego odwołującej dokonana na potrzeby postępowania sądowego o sygn. akt VIII.U 3053/07 jak i w obecnej

opinii sądowo-lekarskiej jest taka sama: z przyczyn schorzeń i dolegliwości ze strony narządu ruchu i/lub układu nerwowego odwołująca nie była osobą całkowicie niezdolną do pracy przed ukończeniem 18 roku życia; przed tym okresem czasu nie była ona z tych przyczyn nawet osobą częściowo niezdolną do pracy.

Biegły kardiolog stwierdził, że odwołująca poza werbalnym stwierdzeniem cyt. "mam problemy kardiologiczne" nie dokumentuje ich potwierdzenia dokumentacją diagnostyczną. Brak także dowodów stwierdzanych organicznych chorób układu krążenia przed 18 rokiem życia. Zatem biegły kardiolog podtrzymuje swoją ocenę orzeczniczą. Brak niezdolności do pracy obecnie oraz przed ukończeniem 18 roku życia.

Biegła diabetolog zapoznała się z aktami postępowania sądowego (sygnatura akt VIII U 3053/07. Z opinii ówczesnego biegłego diabetologa wynikało, że odwołująca - w zakresie cukrzycy - nie była niezdolna do pracy w jakimkolwiek stopniu a cukrzycę (...) rozpoznano u niej 3 lata wcześniej - tzn. w (...) roku życia.

W kolejnej opinii uzupełniającej biegła lekarz sądowy okulista B. Ł. wskazała, że zapoznała się z opinią okulistyczną wydaną dnia 6-7.12.2005 r. przez dr B. B. w sprawie o ustalenie stopnia niepełnosprawności. W opinii tej ustalono, że odwołująca jest osobą niepełnosprawną w stopniu umiarkowanym od daty złożenia wniosku z powodu pogorszenia widzenia okiem prawym w związku z zaćmą przy istniejącym od dzieciństwa niedowidzeniu oka lewego. Ustalono też, że sama niepełnosprawność powstała u odwołującej przed 16 rokiem życia i była spowodowana niedowidzeniem oka lewego. Biegła zgadza się z tą opinią. Biegła zapoznała się z argumentacją zawartą w uzasadnieniu wyroku Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z 18 grudnia 2008 r. (sprawa VIII.U. 3053/07) opartą m.in. na opinii biegłej dr B. B. z 3.10.2007 r. W ocenie biegłej dr B. B. odwołująca nie była całkowicie niezdolną do pracy przed 18 rokiem życia. Była niepełnosprawna z powodu wrodzonego niedowidzenia oka lewego, stan ten jednak nie powodował wtedy całkowitej utraty zdolności do pracy. Biegła jednocześnie stwierdziła w przeprowadzonym przez siebie badaniu u odwołującej pogorszenie widzenia okiem prawym do poziomu praktycznej ślepoty (Vis=ruchy ręki przed okiem) z powodu zaćmy. Z tej przyczyny biegła dr B. B. orzekła, że odwołująca jest całkowicie niezdolna do pracy od daty 3.10.2007r na okres 2 lat. Biegła lekarz sądowy okulista B. Ł. wskazała, że podziela zdanie Sądu Apelacyjnego, iż odwołująca z powodu schorzeń okulistycznych nie była całkowicie niezdolna do pracy z powodu naruszenia sprawności organizmu powstałego przed ukończeniem 18 roku życia. Odwołująca od młodości miała niedowidzenie oka lewego, co nie powodowało u niej całkowitej niezdolności do pracy. Jednocześnie biegła wskazała, że wątpliwości budzi stwierdzenie całkowitej niezdolności odwołującej do pracy od daty 3.10.2007 r. na okres 2 lat z powodu pogorszenia widzenia okiem prawym spowodowanego zaćmą. Niezrozumiałe jest bowiem, dlaczego w dacie badania przez biegłą dr B. B. 3.10.2007 r. u wnioskodawczyni stwierdzano praktyczną ślepotę oka prawego, co stanowiło podstawę do orzeczenia całkowitej niezdolności do pracy, skoro w dokumentacji leczenia z poradni L. - (...) z czerwca 2016r ostrość wzroku tego oka wynosiła (...) a w badaniu przeprowadzonym przez biegłą we wrześniu 2016r wynosiła (...). Niemożliwe jest aby ostrość wzroku tego oka była tak niska w październiku 2007r i uległa samoistnej poprawie.

W opinii uzupełniającej z dnia 22 lutego 2018 r. biegła lekarz sądowy okulista B. Ł. wskazała natomiast, że odwołująca jest całkowicie niezdolna do pracy od marca 2014 r. na stałe a przyczyną tej niezdolności jest zawężenie pól widzenia obu oczu w przebiegu zmian niedokrwiennych ośrodkowego układu nerwowego, przy istniejącym od dzieciństwa niedowidzeniu oka lewego.

Z kolei w opinii uzupełniającej z dnia 7 maja 2018 r. biegła lekarz sądowy okulista B. Ł. wskazała, że całkowita niezdolność odwołującej do pracy nie ma związku z niedowidzeniem oka lewego trwającym od dzieciństwa. Z powodu samego niedowidzenia oka lewego odwołująca nie jest i nie była w przeszłości całkowicie niezdolna do pracy. Całkowita niezdolność do pracy jest spowodowana pogorszeniem funkcji wzrokowej oka prawego odwołującej od marca 2014 r. polegającej na znacznym ograniczeniu pola widzenia tego oka, przy istniejącym od dziecka niedowidzeniu oka lewego. Przyczyną ograniczenia pola widzenia oka prawego są zmiany niedokrwiennie ośrodkowego układu nerwowego.

W tak ustalonym stanie faktycznym Sąd Okręgowy uznał odwołanie za uzasadnione.

Zgodnie z art. 4 ust. 1 ustawy z dnia 27 czerwca 2003 r. o rencie socjalnej (t.j.: Dz. U. 2013 poz. 982), renta socjalna przysługuje osobie pełnoletniej całkowicie niezdolnej do pracy z powodu naruszenia sprawności organizmu,

które powstało przed ukończeniem 18 roku życia albo w trakcie nauki w szkole przed ukończeniem 25 roku życia albo w trakcie studiów doktoranckich lub aspirantury naukowej. Renta socjalna przysługuje na stałe, gdy całkowita niezdolność do pracy jest trwała, a okresowo – jeżeli jest okresowa (art. 4 ust. 2 cyt. ustawy).

Zgodnie ze stanowiskiem judykatury „Pojęcia „całkowita niezdolność do pracy” i „naruszenie sprawności organizmu” w rozumieniu art. 4 ustawy z dnia 27 czerwca 2003 r. o rencie socjalnej (t.j. Dz.U. z 2013 r. poz. 982 ze zm.) nie są tożsame i stany te mogą powstać w różnych momentach. Całkowita niezdolność do pracy, będąca przesłanką prawa do renty socjalnej, może powstać po upływie okresów wskazanych w art. 4 ust. 1 tej ustawy, ale dla nabycia prawa do renty socjalnej istotne jest, aby przyczyna naruszenia sprawności organizmu powodująca całkowitą niezdolność do pracy powstała nie później niż w okresach wymienionych w art. 4 ust. 1 pkt 1-3 ustawy.” (tak: uzasadnienie wyroku Sądu Najwyższego - Izba Pracy, Ubezpieczeń Społecznych i Spraw Publicznych z dnia 21 czerwca 2016 r. I UK 241/15).

Ustalenia całkowitej niezdolności do pracy dokonuje przy tym lekarz orzecznik ZUS na zasadach i w trybie określonym w ustawie z 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2016 r. poz. 887, zwanej dalej u.e.r.f.u.s.) (art. 5 cyt. ustawy).

W sprawach zaś nieuregulowanych w ustawie o rencie socjalnej stosuje się przepisy ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (art. 15 cyt. ustawy).

Zgodnie zatem z art. 61 u.e.r.f.u.s. prawo do renty, które zostało wstrzymane z powodu ustąpienia niezdolności do pracy, podlega przywróceniu, jeżeli w ciągu 18 miesięcy od ustania prawa do renty ubezpieczony ponownie stał się niezdolny do pracy.

Zatem jedyną sporną okolicznością w sprawie było ustalenie tego, czy odwołująca jest nadal całkowicie czy też jedynie częściowo niezdolna do pracy.

Osobą niezdolną do pracy, jest osoba, która całkowicie lub częściowo utraciła zdolność do pracy zarobkowej z powodu naruszenia sprawności organizmu i nie rokuje odzyskania zdolności do pracy po przekwalifikowaniu. Osobą całkowicie niezdolną do pracy jest osoba, która utraciła zdolność do wykonywania jakiegokolwiek pracy, a częściowo niezdolną do pracy jest osoba, która w znacznym stopniu utraciła zdolność do pracy zgodnej z poziomem posiadanych kwalifikacji (art. 12 u.e.r.f.u.s.). Przy ocenie stopnia i przewidywanego okresu niezdolności do pracy oraz rokowania co do odzyskania zdolności do pracy uwzględnia się stopień naruszenia sprawności organizmu oraz możliwości przywrócenia niezbędnej sprawności w drodze leczenia i rehabilitacji, a także możliwość wykonywania dotychczasowej pracy lub podjęcia innej pracy oraz celowość przekwalifikowania zawodowego, biorąc pod uwagę rodzaj i charakter dotychczas wykonywanej pracy, poziom wykształcenia, wiek i predyspozycje psychofizyczne (art. 13 u.e.r.f.u.s.).

Zważyć zatem należy, że na podstawie wyroku Sądu Rejonowego z dnia 7 marca 2006 roku, po rozpoznaniu odwołania G. B. od orzeczenia Wojewódzkiego Zespołu do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności z dnia 29 września 2005 roku, odwołująca została zaliczona do osób niepełnosprawnych w stopniu umiarkowanym na stałe, przy czym zaznaczono, iż niepełnosprawność datuje się przed 16 rokiem życia, a umiarkowany stopień niepełnosprawności od dnia 6 czerwca 2005 roku z przyczyn okulistycznych.

W dniu 19 maja 2006 roku odwołująca złożyła w Zakładzie Ubezpieczeń Społecznych wnioski o ustalenie prawa do renty socjalnej.

Ostatecznie wyrokiem z dnia 18 grudnia 2008 r. sygn. akt III AUa 709/08 Sąd Apelacyjny w Poznaniu zmienił wyrok Sądu Okręgowego w Poznaniu z dnia 27 maja 2008 r. sygn. akt VIII U 3053/07 i poprzedzającą go decyzję i przyznał odwołującej G. B. prawo do renty socjalnej od dnia 3 października 2007 r. do dnia 2 października 2009 r. W uzasadnieniu Sąd ten wskazał, że odwołująca spełnia wszystkie wymagania uprawniające do uzyskania renty socjalnej. Następnie prawo do renty socjalnej było przyznawane odwołującej przez organ rentowy na kolejne okresy.

Po raz ostatni prawo do renty socjalnej zostało przyznane odwołującej decyzją z dnia 18 grudnia 2013 r. i to do dnia 7 lipca 2016 r. w oparciu o orzeczenie Lekarza Orzecznika ZUS z dnia 2 grudnia 2013 r. który rozpoznał u odwołującej: praktyczną ślepotę oka lewego z bezsoczewkowatością oka prawego i ograniczeniem pola widzenia obu oczu; nadciśnienie tętnicze krwi; cukrzycę; zmiany zwyrodnieniowe kręgosłupa i stawu kolanowego lewego z ograniczeniem sprawności ruchowej; otyłość; naczyniopochodne uszkodzenie o.u.n. w wywiadzie (2005 r.).

Z uwagi na fakt, że niezdolność do pracy, jej stopień oraz czas jej trwania polega na ocenie stanu zdrowia ubezpieczonej, co wymaga wiadomości specjalnych, Sąd skorzystał z dowodu z opinii biegłych sądowych. W niniejszej sprawie byli to biegli: ortopeda, neurolog, kardiolog, diabetolog i okulista, odpowiednio do rodzaju schorzeń, na które odwołująca powoływała się wnioskując o ponowne ustalenie niezdolności do pracy. Dowód z opinii biegłych jest, bowiem w tej kategorii spraw, tzw. dowodem koronnym, analizującym i sumującym przeciwstawne oceny prezentowane przez strony. Sąd nie może zastępować tego dowodu innym, np. dowodem z zeznań świadków, zaświadczeń lekarskich. Dowód z opinii biegłych podlega ocenie, tak jak każdy dowód przeprowadzony w sprawie, ale podważyć tego dowodu nie może samo tylko subiektywne odczucie odwołującej oraz opinie lekarzy leczących czy konsultujących go, którzy mają przecież moralne prawo orzekania na korzyść pacjenta nawet bez obiektywnych wskazań.

Biegli lekarze sądowi: kardiolog, okulista, diabetolog, neurolog i ortopeda, powołani w niniejszej sprawie, rozpoznali u odwołującej:

- 1) chorobę nadciśnieniową (...),
- 2) niewielkiego stopnia niedowład spastyczny połowiczy lewostronny po przebytych w 2005 r. epizodzie niedokrwiennym mózgu,
- 3) naczyniopochodne bóle i zawroty głowy,
- 4) zmiany zwyrodnieniowo-dyskopatyczne kręgosłupa lędźwiowego - w wywiadzie okresowo korzeniowe - z zespołem bólowym i radikulopatią lędźwiową,
- 5) koślawość lewego stawu kolanowego z jego niestabilnością; koślawość paluchów; początkowe zmiany zwyrodnieniowe w stawach biodrowych,
- 6) zez zbieżny oka lewego z niedowidzeniem,
- 7) nadwzroczność z astygmatyzmem obu oczu,
- 8) cukrzycę(...) – lezoną metodą terapii skojarzonej (insulina oraz doustny lek p – cukrzycowy).

Biegła lekarz sądowy okulista B. Ł. wskazała natomiast, że odwołująca z zezem i niedowidzeniem oka lewego oraz ograniczeniem pól widzenia obu oczu jest całkowicie niezdolna do pracy. Całkowita niezdolność do pracy nie powstała w związku z naruszeniem sprawności organizmu przed ukończeniem 18 roku życia. Całkowita niezdolność do pracy jest spowodowana znacznymi ubytkami w polu widzenia, które są skutkiem zmian niedokrwiennych centralnego układu nerwowego.

W opinii łącznej uzupełniającej z dnia 2 marca 2017 r. biegli lekarze sądowi: ortopeda, neurolog, kardiolog, diabetolog, okulista stwierdzili, że odwołująca nie jest osobą całkowicie niezdolną do pracy z początkiem tejże całkowitej niezdolności do pracy przed ukończeniem 18 roku życia lub w trakcie nauki.

Rozpoznając odwołanie, w pierwszej kolejności Sąd wskazywał, iż – jak wynika z powyższych ustaleń i wniosków biegłej lekarz sądowej okulisty B. Ł. - z medycznego punktu widzenia problem z niedowidzeniem w lewym oku nie wpływa na całkowitą niezdolność do pracy odwołującej spowodowaną pogorszeniem funkcji wzrokowej oka prawego a polegającej na znacznym ograniczeniu pola widzenia tego oka.

W ocenie jednak Sądu Okręgowego, powyższe wnioski biegłej nie stanowią jeszcze podstawy do uznania, że odwołująca nie spełniła przesłanki wynikającej z art. 4 ust. 1 ustawy o rencie socjalnej. Zdaniem Sądu, intencją ustawodawcy było, ażeby przesłankę tę badać w szerszym aniżeli wyłącznie medycznym kontekście.

Przede wszystkim należy mieć na uwadze, iż kwestia widzenia, mająca wpływ na zdolność do pracy, dotyczy obu oczu. Jak wynika z materiału dowodowego, a która to okoliczność została potwierdzona przez wszystkich oceniających narząd wzroku odwołującej okulistów, sama niepełnosprawność powstała u odwołującej jeszcze przed 16 rokiem życia i była spowodowana niedowidzeniem oka lewego. Wprawdzie z powodu samego niedowidzenia oka lewego odwołująca nie jest i nie była w przeszłości całkowicie niezdolna do pracy, to „naruszenie sprawności organizmu” odwołującej pogłębiało się (doszło do pogorszenia funkcji wzrokowej oka prawego) i ostatecznie skutkowało całkowitą niezdolnością do pracy odwołującej z przyczyn okulistycznych, a mianowicie – z powodu niedowidzenia oka lewego i prawego. Łącznie bowiem niedowidzenie na oko lewe i prawe skutkuje u odwołującej całkowitą niezdolnością do pracy. Przy czym, zdaniem Sądu, by spełniony został wymóg z art. 4 ust. 1 ustawy z dnia 27 czerwca 2003 r. o rencie socjalnej (t.j.: Dz. U. 2013 poz. 982) wystarczy, by niepełnosprawność powstała u odwołującej jeszcze przed 16 rokiem życia, dotyczyła tylko jednego tylko oka.

Tym samym należało uznać, iż odwołująca spełniła przesłankę wynikającą z art. 4 ust. 1 cytowanej wyżej ustawy o rencie socjalnej – całkowita niezdolność do pracy została spowodowana naruszeniem sprawności organizmu powstałym przed 18 rokiem życia.

Sąd akcentował, że stan zdrowia odwołującej ocenili biegli specjaliści ortopeda, neurolog, kardiolog, diabetolog, okulista, a więc z zakresu schorzeń, na które powoływała się ona przed organem rentowym, wnosząc o ustalenie prawa do renty socjalnej. Biegli uznali, iż stwierdzone u odwołującej schorzenia czynią ją nadal całkowicie niezdolną do pracy. W oparciu o opinię biegłych Sąd ustalił, że odwołująca jest nadal całkowicie niezdolna do pracy i to do dnia 31 lipca 2021 r.

Reasumując Sąd Okręgowy stwierdził, że materiał dowodowy zgromadzony w sprawie wskazuje jednoznacznie, że stan zdrowia odwołującej powoduje całkowitą niezdolność do pracy, w rozumieniu art. 12 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Zatem zachodzą przesłanki do przyznania odwołującej prawa do renty socjalnej.

Mając na uwadze wszystkie omówione powyżej okoliczności Sąd na podstawie art. 477¹⁴ § 2 k.p.c. zmienił zaskarżoną decyzję w ten sposób, że przyznał odwołującej G. B. prawo do renty socjalnej na okres od dnia 8 lipca 2016 roku do dnia 31 lipca 2021 roku.

O kosztach postępowania Sąd rozstrzygnął w oparciu o art. 98 § 1 i 3 k.p.c. w zw. z § 15 ust. 2 i § 4 ust. 3 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego z urzędu z dnia 22 października 2015 r. (Dz.U. z 2015 r. poz. 1805).

Od powyższego wyroku apelację wywiódł pozwany organ rentowy, zaskarżając go w całości i zarzucając:

- naruszenie art. 477⁹ § 3¹ k.p.c. poprzez zaniechanie odrzucenia odwołania, mimo iż zaskarżona w niniejszym postępowaniu decyzja ZUS z dnia 25 lipca 2016 r. została wydana w oparciu o orzeczenie lekarza orzecznika z dnia 6 lipca 2016 r., od którego nie został wniesiony sprzeciw, zaś odwołanie jest oparte wyłącznie na zarzutach dotyczących tego orzeczenia;

- błędne ustalenie, że naruszenie sprawności organizmu skutkujące istnieniem całkowitej niezdolności do pracy u odwołującej powstało przed ukończeniem 18. roku życia;

- naruszenie art. 233 § 1 k.p.c. poprzez dokonanie dowolnej oceny zebranego w sprawie materiału dowodowego, a w konsekwencji uznanie, iż odwołująca ma prawo do renty socjalnej od dnia 8 lipca 2016 r., mimo iż całkowita niezdolność

do pracy u odwołującej nie powstała w związku z naruszeniem sprawności organizmu powstałym przed 18. rokiem życia, lecz jest skutkiem zmian niedokrwiennych centralnego układu nerwowego po udarze niedokrwiennym mózgu;

- naruszenie art. 4 ust. 1 pkt 1 ustawy o rencie socjalnej poprzez jego błędną wykładnię, a w konsekwencji błędne zastosowanie i przyjęcie, że odwołująca spełnia warunki do przyznania jej prawa do renty socjalnej, gdyż naruszenie sprawności organizmu skutkujące u niej orzeczeniem całkowitej niezdolności do pracy powstało przed ukończeniem 18. roku życia.

Wskazując na powyższe apelujący wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku i odrzucenie odwołania od decyzji z dnia 25 lipca 2016 r. na podstawie art. 477⁹ § 3¹ k.p.c.

W odpowiedzi na apelację wnioskodawczyni wniosła o jej oddalenie w całości oraz o zasądzenie zwrotu kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu na rzecz jej pełnomocnika według norm przepisanych.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja pozwanego organu rentowego okazała się bezzasadna.

W ocenie Sądu Apelacyjnego, Sąd I instancji przeprowadził prawidłowe postępowanie dowodowe, a zebrany materiał poddał wszechstronnej ocenie z zachowaniem granic swobodnej oceny dowodów przewidzianej przez art. 233 § 1 k.p.c. Na tej podstawie Sąd Okręgowy poczynił prawidłowe ustalenia faktyczne i rozważania prawne, które tutejszy Sąd w pełni podziela i przyjmuje za własne bez potrzeby ponownego ich przytaczania. W świetle powyższego zarzuty apelacji nie mogły prowadzić do zmiany wyroku.

Spór w analizowanej sprawie sprowadzał się do rozstrzygnięcia czy istnieją podstawy do przyznania odwołującej G. B. prawa do renty socjalnej.

W tym miejscu należy wyjaśnić, że renta socjalna ma charakter świadczenia zabezpieczającego, a jej celem jest kompensowanie braku możliwości nabycia uprawnień do świadczeń z systemu ubezpieczenia społecznego ze względu na to, że całkowita niezdolność do pracy powstała przed wejściem na rynek pracy (patrz wyrok Sądu Najwyższego z dnia 8 kwietnia 2008r., sygn. akt I UK 264/07, M.P.Pr. 2008/10/548). Zgodnie z art. 4 ustawy o rencie socjalnej, świadczenie to przysługuje osobie pełnoletniej całkowicie niezdolnej do pracy z powodu naruszenia sprawności organizmu, które powstało przed ukończeniem 18 roku życia, w trakcie nauki lub nauki w szkole wyższej przed ukończeniem 25 roku życia lub w trakcie studiów doktoranckich lub aspirantury naukowej. Charakter tego świadczenia rzutuje na wykładnię pozostałych przepisów ustawy, co zostało dostrzeżone przez Sąd Najwyższy w wyroku z 19 kwietnia 2011 roku, sygn. akt I UK 343/10. W uzasadnieniu tego rozstrzygnięcia stwierdzono bowiem, że ustawa o rencie socjalnej w art. 2 i 4 zawiera pozytywne przesłanki, których niespełnienie wyklucza możliwość skutecznego ubiegania się o prawo do renty socjalnej. Przepisy art. 7 i art. 8 oraz art. 9 ust. 2 powołanej ustawy ustanawiają z kolei przesłanki negatywne. Ich spełnienie, nawet wówczas gdy zostają spełnione warunki określone treścią art. 2 i 4 ustawy, powoduje, że renta socjalna nie będzie przysługiwać. Jak wskazał Sąd Najwyższy wypełnienie hipotezy norm prawnych zawartych w przepisach ustanawiających negatywne przesłanki przyznania renty, zgodnie z ich wykładnią gramatyczną, oznacza, że prawo do renty socjalnej nie może zostać przyznane. Jak wskazał Sąd Najwyższy w art. 7 ust. 1 powołanej ustawy nie chodzi o samą niemożność wypłaty określonego świadczenia, lecz o prawo do niego. Zdaniem Sądu Najwyższego za przyjęciem takiego sposobu rozumienia tego przepisu przemawia jego wykładnia celowościowa. Nie może bowiem budzić wątpliwości fakt, że renta socjalna jest świadczeniem mającym szczególny charakter. Analiza pozytywnych przesłanek nabycia prawa do tego świadczenia (art. 2 i art. 4 ustawy), wśród których brak jest przecież wymogu posiadania jakiegokolwiek stażu ubezpieczeniowego, wskazuje jednoznacznie, iż jest ono przyznawane osobom, które ze względu na stan zdrowia powodujący całkowitą niezdolność do pracy powstałą wskutek naruszenia sprawności organizmu powstałego przed wejściem na rynek pracy, nie miały możliwości "wypracowania" stażu ubezpieczeniowego, który dawałby im podstawę do skutecznego ubiegania się przynajmniej o rentę z tytułu niezdolności do pracy. Renta socjalna stanowi więc świadczenie o charakterze zabezpieczającym, kompensującym brak możliwości uzyskania uprawnień do świadczeń z systemu ubezpieczeń

społecznych, a jej celem jest zapewnienie osobie spełniającej ustawowe warunki do przyznania tego świadczenia środków finansowych niezbędnych do życia.

Zgodnie z art. 61 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (t.j. Dz.U. z 2018 r. poz. 1270 ze zm.) w zw. z art. 15 pkt 1 ustawy o rencie socjalnej prawo do renty, które ustało z powodu ustąpienia niezdolności do pracy, podlega przywróceniu, jeżeli w ciągu 18 miesięcy od ustania prawa do renty ubezpieczony ponownie stał się niezdolny do pracy, z zastrzeżeniem art. 101a.

Przechodząc do oceny zasadności apelacji, należy w pierwszej kolejności odnieść się do zarzutu naruszenia art. 477⁹ § 3¹ k.p.c. jako najdalej idącego i zmierzającego do stwierdzenia niedopuszczalności merytorycznego rozpoznania przedmiotowej sprawy. Zgodnie z treścią tego przepisu, Sąd odrzuci odwołanie w sprawie o świadczenie z ubezpieczeń społecznych, do którego prawo jest uzależnione od stwierdzenia niezdolności do pracy lub niezdolności do samodzielnej egzystencji albo stwierdzenia stałego lub długotrwałego uszczerbku na zdrowiu, jeżeli podstawę do wydania decyzji stanowi orzeczenie lekarza orzecznika Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, a osoba zainteresowana nie wniosła sprzeciwu od tego orzeczenia do komisji lekarskiej Zakładu Ubezpieczeń Społecznych i odwołanie jest oparte wyłącznie na zarzutach dotyczących tego orzeczenia. Wymaga podkreślenia, że w świetle zacytowanego przepisu zaniechanie wniesienia sprzeciwu od orzeczenia lekarza orzecznika ZUS nie jest wystarczające do stwierdzenia konieczności odrzucenia odwołania, wszak przepis ten wymaga również oparcia odwołania na zarzutach dotyczących orzeczenia lekarza orzecznika. Zastosowanie koniunkcji łącznej jednoznacznie wskazuje na konieczność kumulatywnego wystąpienia obu tych przesłanek. Zatem dla zastosowania tej normy decydujące znaczenie ma określenie przedmiotu odwołania (zob. postanowienie SN z dnia 18 listopada 2016 r. w sprawie I UZ 42/16). Jeżeli bowiem w odwołaniu poza zarzutami odnoszącymi się do orzeczenia lekarza orzecznika ZUS podniesiono także inne zarzuty, to sąd nie może odrzucić odwołania i rozpoznaje je merytorycznie, w tym również w zakresie oceny stanu zdrowia ubezpieczonego w kontekście niezdolności do pracy i ewentualnego okresu jej powstania. Oczywiście nie chodzi o sformułowanie jakiegokolwiek innego zarzutu, lecz takiego, którego uwzględnienie uzasadnia przyznanie prawa do wnioskowanego świadczenia (por. postanowienie SA w Gdańsku z dnia 13 lutego 2014 r. w sprawie III AUa 297/13).

Przenosząc powyższe rozważania na kanwę rozpoznawanej sprawy, należy stwierdzić, że wbrew zapatrywaniu apelującego w niniejszym postępowaniu nie ziściły się wszystkie przesłanki z art. 477⁽⁹⁾ § 3⁽¹⁾ k.p.c. obligujące Sąd do odrzucenia odwołania. Jakkolwiek wnioskodawczyni nie wniosła sprzeciwu od orzeczenia lekarza orzecznika ZUS, to jednak nie można uznać, aby odwołanie od zaskarżonej decyzji pozwanego organu rentowego opierało się wyłącznie na zarzutach dotyczących orzeczenia lekarza orzecznika ZUS. Należy bowiem zauważyć, że wnioskodawczyni do swojego odwołania dołączyła również kopię odpisu wyroku Sądu Rejonowego w Poznaniu X Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 7 marca 2006 r. wydanego w sprawie X1U 2299/05, na mocy którego została zaliczona do osób niepełnosprawnych w stopniu umiarkowanym na stałe, z przyczyny niepełnosprawności o kodzie (...). Sądowi oraz pozwanemu organowi rentowemu z urzędu wiadome jest, że powyższy kod oznacza choroby narządu wzroku. Wydając wspomniany wyrok, Sąd Rejonowy określił chwilę powstania niepełnosprawności przed 16 rokiem życia wnioskodawczyni.

Wymaga przy tym wskazania, że ocena związania organu rentowego w postępowaniu administracyjnym przywołanym powyżej wyrokiem Sądu Rejonowego pozostaje poza kompetencją lekarzy orzeczników, a zatem nie można przyjąć, aby przedmiotowe odwołanie opierało się wyłącznie na zarzutach dotyczących orzeczenia lekarza orzecznika ZUS. Jednocześnie nie powinno budzić wątpliwości, że uznanie związania, o którym mowa w art. 365 § 1 k.p.c., ma znaczenie dla rozstrzygnięcia o zasadności przedmiotowego wniosku. Wobec powyższego nie została spełniona druga z przesłanek wymaganych przez art. 477⁹ § 3¹ k.p.c. Nie było zatem podstaw do odrzucenia odwołania G. B. w oparciu o powołany przepis.

Dodatkowo należy zauważyć, że pozwany organ rentowy w toku postępowania przed Sądem I instancji nie wniósł o odrzucenie odwołania wnioskodawczyni, a nadto wdał się w spór co do istoty sprawy. W konsekwencji należy

przyjąć, że przed wydaniem zaskarżonego wyroku pozwany również nie dostrzegł przeszkody do merytorycznego rozpoznania niniejszej sprawy, zaś zmiana jego stanowiska w tym zakresie niewątpliwie stanowiła reakcję na wydanie niekorzystnego dla niego rozstrzygnięcia.

Nie można także pomijać, że do zaskarżonej decyzji dołączono jedynie pouczenie o możliwości wniesienia od niej odwołania i jednocześnie nie zawarto pouczenia o rygorze odrzucenia odwołania z uwagi na brak wniesienia sprzeciwu od orzeczenia lekarza orzecznika ZUS. Jakkolwiek stosowne pouczenie w tym zakresie dołączono do orzeczenia lekarza orzecznika ZUS z dnia 6 lipca 2016 r., to jednak brak jego powtórzenia przy zaskarżonej decyzji mógł wywołać u ubezpieczonej usprawiedliwione przekonanie co do dopuszczalności wniesienia odwołania od zaskarżonej decyzji. Godzi się przy tym zauważyć, że w przypadku ponowienia takiego pouczenia przy zaskarżonej decyzji, wnioskodawczyni miałaby szansę na zwrócenie się do organu rentowego z wnioskiem o przywrócenie terminu na wniesienie sprzeciwu, co przewiduje art. 14 ust. 2c ustawy o emeryturach i rentach z FUS.

Na domiar tego należy wskazać, że nawet jeśli Sąd I instancji błędnie nie zastosował normy ustanowionej w art. 477⁹ § 3¹ k.p.c. i nie odrzucił odwołania, to i tak dopuszczenie się takiego uchybienia przez ten Sąd nie może szkodzić interesom ubezpieczonej, która zostałaby w ten sposób zmuszona do złożenia wniosku o przywrócenie terminu do wniesienia sprzeciwu od orzeczenia lekarza orzecznika ZUS dopiero po przeprowadzeniu całego postępowania przed Sądem I instancji oraz Sądem odwoławczym.

Reasumując powyższe rozważania, należy stwierdzić, że stawiany w apelacji zarzut naruszenia art. 477⁹ § 3¹ k.p.c. nie mógł wywołać zamierzonego skutku.

Przechodząc do meritum sprawy, należy wskazać, że poza sporem pozostawał aktualny stan zdrowia wnioskodawczyni i wystąpienie u niej całkowitej niezdolności do pracy z powodu choroby narządu wzroku. Spór ogniskował się natomiast wokół związku stwierdzonej u wnioskodawczyni całkowitej niezdolności do pracy z naruszeniem sprawności organizmu przed ukończeniem 18 roku życia. W tym kontekście apelujący odwołał się do opinii biegłej okulisty, z której wynika, że przed ukończeniem 18 roku życia wnioskodawczyni nie była całkowicie niezdolna do pracy. Zdaniem pozwanego organu rentowego Sąd I instancji naruszył zasadę swobodnej oceny dowodów wyrażoną w art. 233 § 1 k.p.c. i pominął wnioski przyjęte przez biegłych sądowych. W tym kontekście należy jednak zauważyć, że zadaniem biegłego jest dostarczenie sądowi specjalistycznej wiedzy, w oparciu o którą sąd dokonuje następnie oceny ustalonych okoliczności. Ocena dowodu z opinii biegłego następuje zgodnie z zasadami wyznaczonymi przez art. 233 § 1 k.p.c. Jakkolwiek Sąd nie może podważyć specjalistycznej wiedzy dostarczonej przez biegłego, to jednak kontroluje prawidłowość wniosków opinii biegłego, w szczególności z uwzględnieniem zasad logiki. Nie jest zatem tak, że sąd jest bezwzględnie związany wnioskami wynikającymi z opinii biegłych, przy czym ocena Sądu nie może pozostawać w sprzeczności ze specjalistyczną wiedzą dostarczoną przez biegłego.

W ocenie Sądu Apelacyjnego w rozpoznawanej sprawie wnioski przyjęte przez Sąd Okręgowy nie pozostają w sprzeczności z łączną opinią biegłych sądowych, a w szczególności cząstkową opinią biegłej okulisty. Należy bowiem zauważyć, że jakkolwiek w podstawowej opinii biegli wskazali, że całkowita niezdolność do pracy z powodu choroby narządu wzroku nie powstała w związku z naruszeniem sprawności organizmu przed ukończeniem 18 roku życia, to jednak z treści opinii uzupełniających wynika jednoznacznie, że wniosek biegłych o braku takiego związku opierał się na stwierdzeniu, że przed ukończeniem 18 roku życia wnioskodawczyni nie była całkowicie niezdolna do pracy.

Wymaga jednak podkreślenia, że w świetle art. 4 ust. 1 ustawy o rencie socjalnej warunkiem przyznania prawa do renty socjalnej nie jest powstanie całkowitej niezdolności do pracy w okresach wskazanych w tym przepisie, natomiast istotne jest, czy stwierdzona w czasie rozpoznawania wniosku całkowita niezdolność do pracy pozostaje w związku z naruszeniem sprawności organizmu, które powstało właśnie w tych okresach. Jednocześnie należy zauważyć, że pojęcia „całkowita niezdolność do pracy” i „naruszenie sprawności organizmu” nie są tożsame, na co słusznie zwrócił uwagę Sąd I instancji. W konsekwencji stany te mogą powstać w różnych momentach, a dla oceny zasadności wniosku

o przyznanie prawa do renty socjalnej znaczenie ma chwila powstania naruszenia sprawności organizmu. Dlatego też całkowita niezdolność do pracy może powstać po upływie okresów wskazanych w art. 4 ust. 1 ustawy o rencie socjalnej.

Należy również wskazać, że naruszenie sprawności organizmu powstałe w okresach wskazanych w art. 4 ust. 1 ustawy o rencie socjalnej nie musi stanowić wyłącznej przyczyny całkowitej niezdolności do pracy, wszak całkowita niezdolność do pracy może być wypadkową wielu dolegliwości. Istotne jest zatem, czy naruszenie sprawności organizmu powstałe w okresach wskazanych w art. 4 ust. 1 ustawy o rencie socjalnej stanowi jedną z przyczyn powstania całkowitej niezdolności do pracy. Może bowiem zdarzyć się tak, że naruszenie to samo nie będzie wywoływać skutków w sferze możliwości wykonywania zatrudnienia, ale wraz z innymi dolegliwościami będzie uniemożliwiać podjęcie jakiegokolwiek zatrudnienia i tym samym powodować całkowitą niezdolność do pracy (por. wyrok SN z dnia 28 lutego 2012 r. w sprawie I UK 279/11).

W świetle opinii biegłych sądowych nie budzi wątpliwości, że wnioskodawczyni jest nadal całkowicie niezdolna do pracy z powodu choroby narządu wzroku. Wymaga przy tym wskazania, że naruszenie sprawności organizmu wnioskodawczyni powstałe przed ukończeniem 18 roku życia związane było właśnie z chorobą narządu wzroku, co wynika jednoznacznie z treści wyroku Sądu Rejonowego w Poznaniu X Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 7 marca 2006 r. w sprawie X1U 2299/05. Należy również zwrócić uwagę na wyrok Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z dnia 18 grudnia 2008 r. zapadłego w sprawie III AUa 709/08, którym przyznano wnioskodawczyni prawo do renty socjalnej na skutek uznania, że stwierdzona wówczas całkowita niezdolność do pracy wnioskodawczyni wynikająca z choroby narządu wzroku pozostaje w związku z naruszeniem sprawności jej organizmu przed 18 rokiem życia. W świetle powołanych powyżej orzeczeń należy przyjąć, że naruszenie sprawności organizmu powstałe u wnioskodawczyni przed ukończeniem 18 rokiem życia stanowiło już wcześniej przyczynę wystąpienia u niej całkowitej niezdolności do pracy. Nie można bowiem pomijać treści art. 365 § 1 k.p.c. nakazującego uwzględnianie przez wymienione w tym przepisie osoby i instytucje stanu prawnego wynikającego z utożsamianego z powagą rzeczy osądzonej prawomocnego rozstrzygnięcia sprawy co do istoty. Skutkiem zasady mocy wiążącej prawomocnego wyroku jest to, że przesądzenie we wcześniejszym wyroku kwestii o charakterze prejudycjalnym oznacza, iż w procesie późniejszym ta kwestia nie może być już w ogóle badana. Dlatego też w niniejszym postępowaniu nie można było oprzeć się na twierdzeniach biegłej okulisty poddających w wątpliwość prawidłowość oceny stanu zdrowia wnioskodawczyni dokonanej w prawomocnie zakończonej sprawie III AUa 709/08. Uwzględniając związanie ustaleniami leżącymi u podstaw powołanych powyżej wyroków, w niniejszym postępowaniu należało dokonać oceny, czy stan zdrowia wnioskodawczyni uległ poprawie w stopniu wyłączającym całkowitą niezdolność do pracy, a także czy naruszenie sprawności organizmu powstałe u wnioskodawczyni przed ukończeniem 18 roku życia nadal stanowi chociażby jedną z przyczyn tej niezdolności. W tym kontekście należy zauważyć, że materiał dowodowy zebrany w niniejszej sprawie nie wskazuje na poprawę widzenia w oku lewym. Godzi się także zauważyć, że utrzymująca się dysfunkcja oka lewego nie pozostaje bez znaczenia dla ogólnego funkcjonowania narządu wzroku. Wymaga bowiem wskazania, że niezaprzeczalnie ograniczenie sprawności organizmu wnioskodawczyni byłoby mniejsze, gdyby wcześniej nie występowało u niej niedowidzenie oka lewego. Skoro zatem naruszenie sprawności organizmu wnioskodawczyni powstałe przed ukończeniem 18 roku życia związane było z chorobą lewego oka, a następnie w wyniku pogorszenia widzenia w oku prawym i zawężenia pola widzenia obu oczu stała się ona całkowicie niezdolna do pracy, to należy stwierdzić istnienie związku pomiędzy wspomnianym naruszeniem sprawności powstałym przed ukończeniem 18 roku życia a występującą obecnie całkowitą niezdolnością do pracy. Zatem konstatacja Sądu I instancji co do spełnienia przez wnioskodawczynię warunku stawianego przez art. 4 ust. 1 ustawy o rencie socjalnej jest w pełni prawidłowa. Jednocześnie w rozpoznawanej sprawie bezspornie nie wystąpiły negatywne przesłanki przewidziane w art. 7, 8 i 9 ust. 2 ustawy o rencie socjalnej. Nie budziło również wątpliwości, że wnioskodawczyni spełniła warunek wymagany przez art. 2 ustawy o rencie socjalnej.

Z uwagi na powyższe, wobec uznania, że zarzuty apelacyjne były bezzasadne oraz mając na uwadze poczynione ustalenia faktyczne i rozważania prawne - na podstawie art. 385 k.p.c. Sąd Apelacyjny oddalił złożoną w niniejszej sprawie apelację.

O kosztach nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej wnioskodawczyni z urzędu przez radcę prawnego M. I. orzeczono na podstawie art. 22³ ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych (t.j. Dz.U. z 2018 r. poz. 2115 ze zm.) przy uwzględnieniu § 15 ust. 2 w zw. z § 16 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego z urzędu (t.j. Dz.U. z 2019 r. poz. 68).

del. SSO Renata Pohl	SSA Marta Sawińska	SSA Katarzyna Schönhof-Wilkans
----------------------	--------------------	--------------------------------